

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ПЕНЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 20494/04)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

7 януари 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

07/04/2010

Решението е окончателно при условията, посочени в член 44 § 2 от Конвенцията. Може да претърпи редакционни промени.

По делото на Пенев срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като отделение в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Карел Юнвирт (Karel Jungwiert),
Райт Марусте (Rait Maruste),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Беро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre), *съдии*,
Павлина Панова, *съдия ad hoc*,

и Клаудия Вестердиек (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,
след обсъждане в закрито заседание на 1 декември 2009 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 20494/04) срещу Република България, подадена на 8 юни 2004 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българския гражданин г-н Николай Анатолиев Пенев („жалбоподателят“).

2. Жалбоподателят е представляван от г-жа З. Стефанова – адвокат, практикуващ в град София. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своя агент – г-жа Н. Николова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че не е имал възможност да се защитава срещу обвинението, по което е бил осъден.

4. На 6 май 2008 г. председателят на Пето отделение решава да уведоми правителството за жалбата. Съдът решава също да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата (член 29 § 3).

5. Г-жа Здравка Калайджиева, избраният от името на България съдия, си прави отвод от заседанието по това дело. На 30 януари 2009 г. правителството определя г-жа Павлина Панова да заседава на нейно място като съдия *ad hoc* (член 27 § 2 от Конвенцията и член 29 § 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателят е роден през 1946 г. и живее в София.

A. Дейност на жалбоподателя като синдик на „Плама”

7. През юли 1998 г. нефтената рафинерия „Плама”, акционерно дружество с адрес на управление в Плевен („Плама” или „дружеството”), е обявена в неплатежоспособност. На 18 май 1999 г. жалбоподателят е назначен за неин синдик.

8. На 21 май 1999 г. г-жа Л.Т., бивш синдик на „Плама”, подава иск от името на дружеството в Плевенския окръжен съд.

9. На 22 юни 1999 г. Плевенският окръжен съд уведомява жалбоподателя, че трябва да отговори дали потвърждава този иск. Жалбоподателят решава да задържи адвоката г-н Й.Н. На 5 юли 1999 г. той получава разрешение от съда по несъстоятелност да изплати на г-н Й.Н. хонорар от 150 000 български лева (BGN), еквивалентни на приблизително 76 900 евро (EUR) за процесуално представителство на „Плама” в съдебното производство.

10. На 7 юли 1999 г. г-н Й. Н. участва в съдебно изслушване и подава писмено искане за прекратяване на делото, тъй като искът е заведен от г-жа Л.Т., която по това време не е представлявала законно „Плама”. По искане на ответника делото е прехвърлено в Софийски градски съд, след което искът е прекратен.

11. Междувременно кредиторите на „Плама” договарят план за оздравяване на дружеството. На 8 юли 1999 г. планът е одобрен от съда по несъстоятелност и функциите на жалбоподателя като синдик са прекратени. Той обаче запазва някои надзорни функции.

12. На 15 юли 1999 г. жалбоподателят подписва две платежни нареждания за превод на 150 000 лева по банковата сметка на г-н Й.Н.

Б. Обвинение на жалбоподателя и решение на Плевенски районен съд

13. По-късно през 1999 г. започва разследване във връзка с действията на жалбоподателя. На 7 юни 2001 г. прокуратурата повдига обвинение срещу него. Той е обвинен в превишаване на правата си (член 282, ал. 2 от Наказателния кодекс, вж. параграфи 24 и 26 по-долу) за това, че действайки като длъжностно лице, на което са предоставени права по силата на закона, е запазил адвокат, който да представлява дружеството, преди да е получил разрешението на съда по несъстоятелност да плати договорения хонорар, както и за това, че на 15 юли 1999 г. е наредил сумата от 150 000 лв. да бъде изплатена на

Й.Н., въпреки че към онзи момент вече не имал качеството на синдик на дружеството и не е имал право да извършва действия от негово име.

14. На неуточнена дата „Плама“ е конституирано като гражданска страна в наказателното производство срещу жалбоподателя и завежда иск за вреди в размер на 150 000 лева.

15. На 5 декември 2001 г. Плевенският районен съд признава жалбоподателя за виновен, осъжда го на четири години лишаване от свобода и допуска напълно гражданския иск на „Плама“.

В. Решение на Плевенския окръжен съд

16. Жалбоподателят подава жалба срещу решението на Плевенския районен съд.

17. На 18 декември 2002 г. решението е потвърдено от Плевенския окръжен съд, който отхвърля възражението на жалбоподателя, че не е имал официално качество на длъжностно лице. Съдът поддържа тезата, че е достатъчно, че като синдик той е поел управленски функции и отговорност за активите на дружеството.

18. По първото обвинение срещу жалбоподателя, че е превишил правата си, като е задържал адвокат, който да представлява дружеството, окръжният съд установява, че със сигурност не е било необходимо да задържа адвокат, при положение че единственото нещо, което последният е направил, е било да поиска прекратяването на производството. По този начин жалбоподателят е обременил дружеството с хонорара на адвоката, а то не е получило никаква полза в замяна. Следователно жалбоподателят не е действал в съответствие с предоставените му права и правомощия на синдик, а с цел обогатяване на г-н Й.Н. и нанасяне на финансова загуба на „Плама“.

19. По подобен начин окръжният съд установява, че жалбоподателят е превишил правата си, като е наредил изплащането на хонорара на г-н Й.Н.

Г. Решение на Върховния касационен съд

20. Жалбоподателят обжалва пред касационния съд. Той твърди, че не е действал като длъжностно лице и следователно не може да е извършил престъпление по служба по член 282 от Наказателния кодекс. Освен това той твърди, че е действал в съответствие със закона и не е създал ненужно задължение за „Плама“.

21. Върховният касационен съд се произнася с решение на 10 декември 2003 г. Той потвърждава извода на по-долните инстанции, че жалбоподателят е имал качеството на длъжностно лице. Той обаче постановява, че със задържането на адвокат и нареждането за изплащане на адвокатски хонорар жалбоподателят не е превишил

правата си като синдик. Задържането на адвоката е било в рамките на неговите правомощия и тъй като той е продължил да упражнява надзорни функции след приемането на плана за оздравяване на „Плама“, е имал право да нареди плащането. Освен това член 282 от Наказателния кодекс се отнася за престъпления по служба към държавата, докато твърденията са били, че жалбоподателят е действал срещу интересите на частно дружество. От което следва, че той не е могъл да извърши престъпление по член 282 от Наказателния кодекс. Следователно по обвиненията, че е превишил правата си, Върховният касационен съд оправдава жалбоподателя.

22. Независимо от това Върховният касационен съд установява, че след като жалбоподателят умишлено е сключил договор, който е неизгоден за дружеството, той е виновен за престъпление по член 220, ал. 1 от Наказателния кодекс (вж. параграф 25 по-долу). Според националния съд връщането на такава алтернативна присъда е законно в процедурно отношение, *per argumentum a contrario*, по член 285, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс, тъй като се основава на обстоятелствата, които са в основата на първоначалните обвинения и жалбоподателят се е защитил по отношение на тези обстоятелства през цялото производство. Променила се е само правната квалификация на фактите.

23. Съответно Върховният касационен съд признава жалбоподателя за виновен, че умишлено е сключил неизгоден договор, като по този начин е причинил големи вреди на „Плама“, и го осъжда условно на една година лишаване от свобода. Той потвърждава решенията на подолните съдилища в частта, позволяваща на „Плама“ граждански иск. Това решение е окончателно.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

A. Наказателен кодекс от 1968 г.

24. Член 282, ал. 1 от Наказателния кодекс, който е бил в сила към съответния момент, предвижда, че длъжностно лице, на което са предоставени определени права по силата на закона, което наруши или не изпълни служебните си задължения, или превиши властта или правата си, с цел да набави за себе си или за друго облага или да причини другиму вреда, се наказва с лишаване от свобода до пет години или с изправителен труд. Член 282, ал. 2 предвижда лишаване от свобода до осем години, ако от деянието са настъпили значителни вредни последици или е извършено от лице, което заема висш управленски пост.

25. Съгласно член 220, ал. 1 от Наказателния кодекс, ако длъжностно лице, на което са предоставени определени права по

закон, съзнателно сключи неизгодна сделка и от това произлезе значителна вреда за предприятието или организацията, които то представлява, се наказва с лишаване от свобода до пет години.

26. В съответствие със структурата на Наказателния кодекс от 1968 г. член 282 към съответния момент квалифицира престъпление срещу функционирането на държавни органи и публични организации, а член 220 разглежда престъпление спрямо стопанството.

Б. Наказателно-процесуален кодекс от 1974 г.

27. Член 285, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г., в сила до април 2006 г., изисква прокуратурата да повдигне ново обвинение в случаите, когато на съдебното следствие се установят обстоятелства, които съществено изменят обстоятелствената част на обвиненията или за прилагане на закон за по-тежко наказуемо престъпление. Съгласно член 285, ал. 3 в случаите, когато е необходимо да се повдигне ново обвинение и страните са поискали това, вътрешният съд е трябвало да отложи съдебното заседание за представяне на допълнителни аргументи.

28. Идентични разпоредби се съдържат в член 287, ал. 1 и ал. 3 от новия Наказателно-процесуален кодекс, в сила от април 2006 г.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 6, АЛ. 1 И 3 а) И б) ОТ КОНВЕНЦИЯТА

29. Жалбоподателят се жалва, че не е получил възможност да се защитава срещу обвинението по член 220 от Наказателния кодекс, след като Върховният касационен съд приема нова квалификация на фактите по делото. Той се позовава на член 6, ал. 1 и 3 а) и б) от Конвенцията, който гласи следното:

“1. Всяко лице при определянето на... наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо... гледане на неговото дело... от... съд...

....

3. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има следните минимални права:

- а) да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език;
- б) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;

...”

30. Правителството твърди, че Върховният касационен съд е изтъквал правилно съответните факти. Според правителството точната правна квалификация на престъплението, в което е обвинен жалбоподателят, е от несъществено значение, доколкото фактологичната основа на обвинението остава непроменена.

31. Жалбоподателят оспорва тези аргументи.

А. Допустимост

32. Съдът отбелязва, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на член 35, ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва също така, че тя не е недопустима на друго основание. Следователно трябва да бъде обявена за допустима.

Б. По същество

33. Съдът повтаря, че член 6, ал. 3 а) от Конвенцията дава право на ответника да бъде подробно информиран не само за причината за обвинението срещу него, тоест деянията, които се твърди, че са извършени от него и на които се основава обвинението, но също и за правното квалифициране на тези деяния (вж. *Пелисие и Саси срещу Франция (Pélissier and Sassi v. France)* [ГК], № 25444/94, § 51, ЕСЧП 1999-11, и *Драсич срещу Италия (Drassich v. Italy)*, № 25575/04, § 34, 11 декември 2007 г.). Член 6, ал. 3 а) не налага формално изискване за начина, по който обвиняемият следва да бъде информиран относно характера и причината за обвинението срещу него (вж. *Пелисие и Саси*, цитирано по-горе, § 53).

34. Обхватът на горната разпоредба трябва да бъде разглеждан в контекста на по-общото право на справедливо гледане на делото, гарантирано от член 6, ал. 1 от Конвенцията. Съдът е приел, че при наказателни въпроси разпоредбата за пълна, подробна информация за обвиненията срещу ответник и впоследствие правното квалифициране, което вътрешните съдилища биха могли да приемат по въпроса, е съществено предварително условие за гарантиране на справедливо съдебно производство (вж. пак там, ал. 52).

35. Освен това във връзка с жалбата по член 6, ал. 3 б) от Конвенцията Съдът счита, че букви „а” и „б” от алинея 3 на член 6 са свързани и правото на ответникът да бъде информиран за характера и причината за обвинението трябва да бъде разглеждано в контекста на правото за подготовка на защитата на обвиняемия.

36. Затова Съдът ще разгледа настоящата жалба по букви „а” и „б” от алинея 3 на член 6 от Конвенцията, заедно с алинея 1 на същия член, която предвижда справедлив съдебен процес.

37. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е обвинен по член 282, ал. 2 от Наказателния кодекс за това, че е превишил правата си (вж. параграф 13 по-горе). Нищо не подсказва, че в който и да било момент от разследването се разглежда обвинение за съзнателно сключване на неизгоден договор (член 220, ал. 1 от Наказателния кодекс).

38. По същия начин няма индикация, че районният и окръжният съд в Плевен са разгледали обвинение срещу жалбоподателя по член 220, ал. 1 от Наказателния кодекс.

39. Затова според Съда жалбоподателят не може да е бил наясно, че Върховният касационен съд може да върне алтернативна присъда по член 220, ал. 1 от Наказателния кодекс.

40. Съдът отбелязва, че съгласно българското право престъпленията при действия, свързани с превишаване на права (член 282, ал. 2 от Наказателния кодекс, вж. параграф 24 по-горе) и съзнателно сключване на неизгоден договор (член 220, ал. 1 от Наказателния кодекс, вж. параграф 25 по-горе), са различни. По-конкретно по член 282, ал. 2 разследването трябва да докаже, че обвиненият 1) е нарушил или не е изпълнил своите служебни задължения, или е превишил правата си, и 2) е действал с цел да набави за себе си или за друго облага или да причини другиму вреда (вж. параграф 24 по-горе). Съгласно член 220, ал. 1, от друга страна, разследването трябва да докаже, че обвиненият 1) е действал съзнателно, и 2) е сключил неизгоден договор, който може да доведе до значителна вреда за дружеството или организацията (вж. параграф 25 по-горе).

41. Съдът отбелязва също така, че елементите на последното престъпление никога не са били обсъждани през целия съдебен процес на жалбоподателя и единствено чрез окончателното решение на Върховния касационен съд той е узнал за новото правно квалифициране на фактите.

42. Съдът не приема твърдението на правителството (вж. параграф 29 по-горе), че правната квалификация на престъплението е от несъществено значение, доколкото алтернативното обвинение се е основавало на същите факти. Той повтаря, че Конвенцията изисква обвиненият да бъде информиран подробно не само за действията, за които се твърди, че е извършил, т.е. фактите на които се основават обвиненията, но и за правното квалифициране, което им се дава (вж. параграф 32 по-горе).

43. Затова Съдът е на мнение, че Върховният касационен съд би следвало да даде възможност на жалбоподателя да се защити срещу новото обвинение. Той е можел например да отложи съдебното заседание с цел представяне на допълнителни аргументи или, като алтернатива, да позволи на жалбоподателя да направи писмени обяснения по новото обвинение. Той обаче не е извършил нито едно от двете, защото не е бил длъжен, тъй като член 285, ал. 3 от

Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. (вж. параграф 27 по-горе) изисква отлагане на съдебно заседание само в случаи на съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението или за прилагане на закон за по-тежко престъпление.

44. В контекста на тези съображения Съдът заключава, че жалбоподателят не е бил информиран подробно за характера и причината за обвинението срещу него и че не му е било осигурено адекватно време и място за подготовка на защитата – следователно не е получил справедлив процес. Отсъствието в приложимото законодателство на ясно изискване обвиняемият да бъде допуснат да се защити срещу променените обвинения несъмнено е било решаващо в това отношение.

45. Следователно е налице нарушение на букви „а” и „b” от алинея 3 на член 6 от Конвенцията, заедно с алинея 1 от същия член.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

46. Член 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

А. Вреди

47. Жалбоподателят претендира 80 000 евро (EUR) обезщетение за неимуществени вреди.

48. Правителството не е представило коментар по въпроса.

49. Отсъждайки по справедливост, Съдът присъжда 2000 евро за неимуществени вреди.

Б. Разноски

50. Жалбоподателят претендира 2000 евро за хонорари, начислени от неговите адвокати за производството пред Съда. В подкрепа на тази претенция той е представил договор за процесуално представителство с г-жа З. Стефанова и декларация, подписана от него, относно начислените хонорари от адвоката, който е изготвил неговата първоначална жалба до Съда.

51. Жалбоподателят претендира и 110 евро за превод и пощенски разходи. Той е представил разписки за част от тази сума.

52. Правителството не коментира.

53. Съгласно практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказано, че те са

действително и по необходимост извършени от жалбоподателя и са в разумен размер.

54. В настоящия случай, като има предвид информацията, с която разполага, и горните критерии, Съдът счита за разумно да присъди сумата от 2000 евро, покриваща всички разноски.

В. Лихва за забава

55. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 6, ал. 3 а) и б), заедно с член 6, ал. 1 от Конвенцията, относно това, че жалбоподателят не е бил информиран подробно за характера и причината за обвинението срещу него, не му е дадено адекватно време и място за подготовка на защитата му и не е получил справедлив съдебен процес;
3. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в срок до три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с член 44, ал 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат обвърнати в български лева по приложимия обменен курс в деня на плащането:
 - (i) EUR 2000 (две хиляди евро), заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума, за имуществени и неимуществени вреди;
 - (ii) EUR 2000 (две хиляди евро), заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума, за разноски;
 - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горните суми в размер, равен на пределния лихвен процент на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 7 януари 2010 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и ал. 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пеер Лоренцен
Председател